

# Gwella cynhyrchiant meillion coch

Mehefin 2019



FARMING  
connect  
cyswllt  
FFERMIO

08456 000 813

## Pam tyfu meillion coch?

Mae meillion coch yn godlys porthiant cynyddol bwysig ar gyfer systemau glaswelltir cynaliadwy. Mae'n gallu sefydlogi rhwng **150 a 250kg** o nitrogen fesul hectar bob blwyddyn, ac os cânt eu rheoli'n briodol, gall porfeydd cymysg o feillion coch a rhygwellt lluosflwydd gynhyrchu rhwng 15 ac 20t o ddeunydd sych fesul hectar bob blwyddyn. Mae lefelau protein meillion coch yn uchel, ac mae'r ganran nodweddiadol o brotein amrwd yn **18%**.

Fodd bynnag, weithiau bydd yn anodd ei dyfu oherwydd diffyg hirbarhad y borfa, yn enwedig fel rhan o system bori. Mae hyn oherwydd y ffaith y bydd yn tyfu o goronau sy'n agored i niwed yn sgîl gorbori, a gall gael ei niweidio gan farrug caled hefyd.

Mae meillion coch hefyd yn dueddol o ddal clefydau yn cynnwys pydredd y goron (*Sclerotinia*) a nematodau coesynnau (llyngyr llyisiau).

## Beth yw *Sclerotinia*?

Mae *sclerotinia trifoliorum* yn bathogen ffwngaidd sy'n bodoli mewn pridd. Yn ystod twf y gwanwyn, gall ei ddatblygiad cyflym effeithio'n sylweddol ar gynhyrchiant y borfa.

Mae *Sclerotinia* yn anodd iawn ei ganfod yn y gwanwyn oherwydd mae ei symptomau cychwynnol yn edrych yn debyg i ddifrod aferol y gaeaf. Ond bydd unrhyw blanhigyn sy'n edrych yn llai ei faint ac yn frown iawn yn destun pryder. Gallai matin bychan yn cynnwys ceinciau tebyg i wallt (gweler y llun) sy'n edrych yn debyg i we pry cop trwchus fod yn fyselwim ffwngaidd.

Mae *Sclerotinia* yn gallu cyrraedd y borfa trwy ddau dull. Un o'r rhain yw'r myselim yn symud trwy'r pridd o'r naill gae i'r llall, yn cael ei gludo gan anifail neu gan beiriannau. Yr ail dull yw'r sborau sy'n cael eu cynhyrchu yn ystod cam corff hadol cylch oes y ffwng. Caiff y sborau eu chwalu gan y gwynt ac mae heintiad gan sborau yn fwy cyffredin ar ddiwedd yr haf ac yn ystod misoedd yr hydref.



## Beth yw nematodau coesynnau?

Mae nematodau coesynnau yn bodoli yn y pridd. Mae sawl math, ac nid yw'r mwyafrif yn achosi unrhyw niwed i blanhigion. *Ditylenchus dipsaci* yw enw'r math parasitig sy'n niweidio meillion coch. Ceir niferoedd bychan ohono yn y pridd. Bydd heintiad yn digwydd pan newidir y boblogaeth naturiol.

Mae nematodau coesynnau yn gwneud i feillion coch ddirdroi, crychu a chwyddo. Bydd hyn yn arafu twf planhigion. Mae angen nifer o genedlaethau o nematodau cyn gellir gweld yr effaith yn rhwydd. Bydd yr heintiad yn digwydd yn yr hydref a'r gwanwyn fel arfer, ond gall ddigwydd unrhyw bryd.

Caiff heintiad nematodau ei ledaenu gan symudiadau pridd trwy gyfrwng;

- Anifeiliaid a phobl
- Peiriannau
- Cyrsiâu dŵr

Mae'r ffotograff yn dangos planhigyn wedi'i heintio. Y rhan chwyddedig coch yw ble mae'r nematodau wedi heintio'r planhigyn.



## Rheoli'r clefydau hyn

Yn achos Sclerotina, os caiff yr heintiad ei ddarganfod yn gynnar, bydd chwistrellu â ffwngleiddiad yn bosibilrwydd. Ond nid oes unrhyw gynnyrch ar gael sy'n hollol effeithiol a bydd yr heintiad yn parhau i ledaenu ac yn achosi rhagor o niwed.

Mae'r un broblem yn bodoli yn achos nematodau coesynnau oherwydd nid oes unrhyw gemegau hollol effeithol ar gael.

Yn achos y ddau glefyd, yr unig ddewis ar hyn o bryd yw aredig y cae a pheidio cynnwys rhywogaethau meillion yn y cylchdro cynydau am hyd at 10 mlynedd. Gwylidwriaeth a mesurau bioddiogelwch yw'r dulliau gorau o leihau'r perygl o ragor o heintiad. Osgowch gludo pridd o'r naill gae i'r llall a chliriwch unrhyw blanhigion afiach cyn gynted ag y gwelir hwy.

## Y dyfodol

Meillion coch sy'n gallu gwrthsefyll y pathogenau hyn yn dda yw'r ateb gorau. Mae prosiect yn IBERS, Prifysgol Aberystwyth, a ariennir gan ERDF drwy SMARTExpertise, yn ceisio cyflawni hyn trwy fridio mathau sy'n gallu gwrthsefyll y pathogenau hyn yn well. Mae ymchwilwyr yn IBERS yn cydweithio â Germinal, Hybu Cig Cymru a Cyswllt Ffermio i ddatblygu mathau sy'n fwy addas i'r amgylchedd a systemau amaethu modern i alluogi ffermwyr i elwa'n llawn o'r cnwd gwerthfawr hwn.



**IBERS**  
Athrofa y Gwyddorau Biolegol, Amgylcheddol a Gwledig  
Institute of Biological, Environmental and Rural Sciences



08456 000 813  
[www.llyw.cymru/cyswlltffermio](http://www.llyw.cymru/cyswlltffermio)

